

K 40311021 : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : พิธีกรรมปลงศพ / การจัดระเบียบสังคม / โครงกระดูกมนุษย์

จุดยุติ กงสุวรรณ์ : การศึกษาพิธีกรรมปลงศพ ณ แหล่งโบราณคดีค่ายประดู่ผา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง (A STUDY OF MORTUARY PRACTICE AT PRA THU PHA ARCHAEOLOGICAL SITE MAE MO, LAMPANG) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. รัศมี ขุทรงเดช, อาจารย์ ดร.สุภาพร นาคบัลลังก์. 350 หน้า. ISBN 974 – 653 – 408 – 4

การศึกษารูปแบบพิธีกรรมการปลงศพของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำเสนอรูปแบบพิธีกรรมปลงศพ สำหรับช่วยตีความหลักฐานทางโบราณคดีโดยผ่านการศึกษาโครงกระดูกมนุษย์ด้วยวิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาภาพ แล้วนำผลการศึกษาจากทั้งสองส่วนนั้นมาแปลความรูปแบบการจัดระเบียบสังคมในอดีตของแหล่งโบราณคดีค่ายประดู่ผา อย่างน้อยที่สุดเมื่อ 2,500 ปีมาแล้วด้วยแนวคิดทางมานุษยวิทยาร่วมกับแนวคิดทางโบราณคดีในการตีความ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์จำนวนทั้งหมด 3,780 ชิ้นจากหลุมขุดค้นที่อยู่ในสภาพถูกรบกวนและโครงกระดูกมนุษย์จำนวน 6 โครง ในตำแหน่งเดิมก่อนการทับถม (in situ) รวมโครงกระดูกที่นับได้ต่ำสุด (Minimum Number of Individual) แบ่งตามชั้นวัฒนธรรมที่ 1 จำนวน 23 โครง และชั้นวัฒนธรรมที่ 2 จำนวน 15 โครง และโบราณวัตถุประเภทต่างๆ ในช่วงวัฒนธรรมหินใหม่เป็นต้นมา

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า

1. โครงกระดูกจากแหล่งโบราณคดีพบทุกเพศและช่วงอายุเมื่อตาย กลุ่มที่พบในจำนวนสูงสุดคือโครงกระดูกในกลุ่มเด็กเล็กและกลุ่มที่พบจำนวนน้อยที่สุดคือโครงกระดูกผู้ชาย

2. รูปแบบพิธีกรรมปลงศพของแหล่งโบราณคดีประกอบด้วย 2 รูปแบบหลักๆ คือ การปลงศพครั้งแรก (Primary Burial) และการปลงศพครั้งที่สอง (Secondary Burial)

2.1 การปลงศพครั้งแรก (Primary Burial) จำแนกเป็น 2 รูปแบบย่อย คือวางศพนอนหงายเหยียดยาว หันศีรษะไปทางทิศใต้ วางขาของเครื่องประกอบศพไว้ ณ ตำแหน่งต่างๆโดยไม่มีรูปแบบตายตัว แล้วจึงกลบหลุมฝังศพ ส่วนรูปแบบย่อยที่สองพบในกลุ่มโครงกระดูกที่มีผู้ฝังร่วมอยู่ด้วย มีขั้นตอนดังนี้ (1) พันท่อศพให้นอนหงายเหยียดยาวด้วยเส้นใยที่ทอดจากเปลือกไม้ของพืชบางชนิดโดยวางศีรษะหันไปทางทิศใต้ (2) พันท่ออีกครั้งด้วยเครื่องจักสาน (เสื่อ?) อีกหลายๆชั้น (3) วางศพลงในหลุมที่ขุดขึ้นพร้อมกับขาของเครื่องประกอบศพ โดยวางซ้อนศพที่ปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน 3 โครง จากนั้นจึงสุมไฟที่บริเวณส่วนกลางลำตัวในขณะที่ร่างศพยังคงอยู่พร้อมกันทีเดียวทั้งสามโครง (4) เมื่อเผาไฟเผาไหม้โครงกระดูกไปในระดับหนึ่งจึงทำการกลบหลุมฝังศพ

2.2 การปลงศพครั้งที่สอง (Secondary Burial) พบในกลุ่มโครงกระดูกหมายเลข 4 เป็นการนำชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์เพียงบางชิ้นจากโครงกระดูกมากกว่า 1 โครงมาห่อรวมกันในผ้าทอแล้วนำมาวางระหว่างแผ่นไม้สองแผ่น จากนั้นจึงเผาห่อกระดูกนั้นก่อนทำการฝังกลบ

ทั้งสองรูปแบบสันนิษฐานว่านิยมประกอบพิธีกรรมปลงศพเป็นกลุ่มครอบครัวโดยฝังศพสมาชิกในครอบครัวรวมกันทุกเพศและอายุเมื่อตาย

2. รูปแบบการจัดระเบียบสังคมของแหล่งโบราณคดีอยู่ในระดับชนเผ่าเนื่องจากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏในแต่ละโครงไม่พบว่ามีโครงกระดูกใดที่มีความแตกต่างทั้งในด้านปริมาณและประเภทของโบราณวัตถุที่ชัดเจนเช่นที่พบในแหล่งโบราณคดีอื่นๆของประเทศไทยซึ่งสามารถจัดรูปแบบการจัดระเบียบสังคมในระดับที่สูงกว่านี้